

Kowalczyk, Marek

Wystąpienie wiceprezesa TNW prof. Marka Kowalczyka na posiedzeniu Podkomisji Nauki i Szkolnictwa Wyższego Sejmu RP w czasie obrad nad projektem ustawy "O Polskiej Akademii Nauk" w dniu 24 września 2009 r. : obradom przewodniczyła prof. Krystyna Łybacka

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 72, 45-47

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prof. dr hab. Janusz Lipkowski (ur. 1943) jest absolwentem Wydziału Chemii UW (1965). Doktorat (1973), habilitację (1983) i tytuł profesora (1990) uzyskał, pracując w Instytucie Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na współzależności struktura — właściwości układów porowatych (faz stałych: klatraty, organiczne zeolity, materiały warstwowe, a także „porowatych” cząsteczek: cyklodekstryny, kaliksareny, związki koronowe). Odbił długoterminowe staże naukowe we Włoszech (Centro per la Strutturistica Diffraattometrica del CNR, Parma) i w Japonii (Uniwersytet Tokijski). Jest autorem lub współautorem 298 opublikowanych prac. Członek licznych towarzystw naukowych. W latach 1986–1992 zastępca, a 1992–2003 dyrektor Instytutu Chemii Fizycznej PAN. Od 2003 do 2006 r. wiceprezes PAN. Przewodniczący Komitetu Chemii PAN w kadencji 2007–2010. Od grudnia 2007 r. prezes Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Wystąpienie wiceprezesa TNW prof. Marka Kowalczyka
na posiedzeniu Podkomisji Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Sejmu RP w czasie obrad nad projektem ustawy
„O Polskiej Akademii Nauk” w dniu 24 września 2009 r.
Obradom przewodniczyła prof. Krystyna Łybacka

Pani Przewodnicząca, Państwo Posłowie!

W dniu wczorajszym występowałem jako przedstawiciel Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN i wnosiłem o wpisanie do projektu ustawy zapisu, że „PAN współpracuje z towarzystwami naukowymi w Polsce, które stanowią jeden z pionów nauki polskiej” — wniosek ten przez Państwa Posłów został przyjęty.

W dniu dzisiejszym występuję jako wiceprezes TNW, ponieważ dzisiaj rozpatrywane są artykuły projektu dotyczące majątku PAN. Reprezentując nasze Towarzystwo, wyrażam jego opinię w sprawie przejęcia w 1953 r. tego majątku.

Uważamy, że art. 55 ustawy z dnia 30 X 1951 r. o PAN (Dz.U. Nr 57 poz. 391) oraz Uchwała Rady Ministrów z 13 XII 1952 r. nr 1149 nie stanowiły materialnoprawnej przesłanki do objęcia własności TNW. Towarzystwo nasze nigdy nie zostało rozwiązane i nie utraciło swego prawnego bytu i siedziby przez sam fakt powołania do życia PAN, a tylko ustawa o PAN z 1951 r. oraz wspomniana uchwała

Rady Ministrów z 13 XII 1952 r. regulowały stosunki majątkowe powołanej PAN. Użyte w obu aktach eufemistyczne zwroty „przejęcie” działalności i składników majątkowych przez PAN nie musiały wiązać się z przejściem ich własności, a uchwała RM będąca aktem wykonawczym uregulowała materię w ogóle nieobjętą delegacją ustawową. Skarb Państwa mógł wywodzić swe uprawnienia do własności nieruchomości stanowiącej własność TNW tylko z owej uchwały Rady Ministrów, bo nie z ustawy o PAN z 30 X 1951 r., a ten sposób „przejęcia” i „objęcia” własności (w tych pojęciach nie ma mowy o ingerencji w prawa własności) był sprzeczny z Konstytucją z 1952 r. i jej art. 12 chroniącym własność indywidualną oraz art. 32 tejże Konstytucji. Rada Ministrów nie była i nie jest organem upoważnionym do stanowienia prawa, a jedynie jego wykonania, działając „na podstawie i w celu wykonania ustaw”. Nadto PAN miała pełnić rolę zleceniobiorcy, wobec nałożenia na nią obowiązku przejęcia rzeczy dla osoby trzeciej (Skarbu Państwa) jako dorozumianego wierzyciela. Do takich działań niezbędna była norma ustawowa lub przynajmniej upoważnienie ustawowe. Przejmowanie w tym okresie w zarząd i użytkowanie nieruchomości wbrew prawu było powszechne. Majątek TNW w dużym stopniu pochodził z darowizn i spadków zapisanych przez osoby fizyczne i należy przywrócić ich poszanowanie przez państwo prawa, z myślą o przyszłej ofiarności społeczeństwa. Majątek nieruchomy służył TNW do finansowania jego działalności naukowej.

Uważamy, że przywrócenie nam majątku powinno nastąpić na drodze ustawy, ponieważ został on zabrany częściowo na podstawie aktów o randze ustawowej (dekret z 12 XII 1944 r., dekret z 26 X 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na terenie m.st. Warszawy). Ponadto majątek naszego Towarzystwa przejęty przez PAN na podstawie wyżej cyt. uchwały nr 1149/52 Rady Ministrów naruszającej prawo, jak i bez jakichkolwiek podstaw prawnych, figuruje aktualnie jako własność Skarbu Państwa. Zmiana tego stanu prawnego wymaga także regulacji ustawowej.

Szanowni Państwo!

Spotkała nas, już w wolnej Polsce, kolejna krzywda. PAU, której działalność ustała w również w 1951 r. (tylko siedem dni później niż naszego Towarzystwa), na drodze ustawowej w połowie lat 90. odzy-

skąła swój majątek. A my mogliśmy również go odzyskać, tylko według posiadanej wiedzy brak było dobrej woli ze strony rządowej.

Pogląd taki wyraża Biuro Prawne Urzędu Rady Ministrów w piśmie do wicedyrektora gabinetu prezesa RM: „Regulacja ustawowa mogłaby objąć wyłącznie dawne nieruchomości PAU, a także ew. innych towarzystw naukowych pozbawionych własności, położone w kraju”. I dalej: „Zgodnie z podstawową zasadą techniki prawodawczej, akt wykonawczy do ustawy traci moc jednocześnie z uchyloną ustawą, chyba że wyraźny przepis nowej ustawy utrzyma go w mocy na określony czas. Wobec braku takiego przepisu ustawowego, uchwała nr 1149/52 RM utraciła moc już z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 17 II 1960 r., tj. z dniem 29 II 1960 r., mimo że jej przepisy mające charakter decyzyjny i wydane z przekroczeniem delegacji ustawowej pozostawiły trwałe skutki prawne w przedmiocie własności nieruchomości (TNW i PAU)”.

W przypadku podjęcia decyzji o pozytywnym ustosunkowaniu się do postulatu o zwrot TNW jego dawnego majątku w granicach możliwości (Uchwała Walnego Zebrania TNW z 2007 r. mówi o majątku, który nie jest obecnie wykorzystywany w celach naukowych, bo przecież cele PAN i TNW są w tej sprawie tożsame), prosimy o podjęcie prac nad projektem ustawy podobnym do tego z 1994 r. — O uregulowaniu niektórych praw majątkowych PAN w stosunku do TNW.